

Nr 501

Av herr **Hagnell m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggspension m. m.*

I samband med att regeringen inför riksdagen lagt fram sitt förslag om tilläggspension aktualiseras också en betydelsefull detalj. Det gäller hur pensionsfondens pengar skall förvaltas.

I regeringens förslag till "Lag om försäkring för allmän tilläggspension" står endast följande om fondförvaltningen:

"Försäkringens inkomster skola ingå till en fond, benämnd *allmänna pensionsfonden*, vilken förvaltas på sätt Konungen med riksdagen bestämmer." (31 §)

Med det lagförslaget som bakgrund lägger regeringen fram ett särskilt "Förslag till Reglemente angående allmänna pensionsfondens förvaltning."

I det reglementet (1 §) föreslås att de penningmedel, som kommer att ingå i allmänna pensionsfonden, skall förvaltas av 3 särskilda styrelser, benämnda *första, andra och tredje fondstyrelserna*.

Den första fondstyrelsen skall förvalta de pengar, som stat och kommun erlägger för sina löntagare.

Den andra fondstyrelsen skall förvalta de pengar, som andra arbetsgivare med minst 20 löntagare har att inbetala.

Den tredje fondstyrelsen skall förvalta de pengar arbetsgivare med mindre än 20 löntagare inbetalar samt de avgifter, som arbetsgivare och fria yrkesutövare betalar för sina egna pensioner.

Hur skall fondstyrelserna se ut?

I den *första fondstyrelsen* skall stat och kommun ha 3 styrelseplatser var och de stats- och kommunalanställda ges 3 platser.

I den *andra fondstyrelsen* skall staten ha 3, arbetsgivarna 3 och löntagarna 3 styrelseplatser.

I den *tredje fondstyrelsen* skall staten ha 3, arbetsgivarna 2, köpmännen och jordbrukarna (RLF) vardera 1 samt löntagarna 2 representanter.

I samtliga fondstyrelser skall således löntagarna sättas i minoritet; med 1/3 av platserna i de två första och 2/9 i den tredje fonden.

Sett från löntagarsynpunkt kan man kanske säga, att det inte gör så mycket, att löntagarna är satta i minoritet i fråga om inflytandet över sina egna pensionsmedel, eftersom man tillsammans med statsrepresentanterna är i majoritet. Det är riktigt — så länge som man har regeringsmakten,

men den dag man förlorar den, har löntagarna $2/3$ av fondstyrelserna till-satta av motparten.

Finns det något särskilt skäl till att framtidens löntagare inte skall få ha det avgörande inflytandet över sina egna pensionsmedel?

Finns det något försäkringsbolag eller någon bank, där företagarna sätter in sina egna pengar, men där man givit löntagarna majoritet i styrelsen?

Löntagarna har inte begärt att få inflytandet över andras pengar. Men varför skall inte framtidens löntagare ges majoriteten av inflytandet över sina egna pengar?

Att pensionsfonderna är löntagarnas pengar, är man numera på det klara med också inom högerpartiet. I en motion till årets riksdag (Andra kammaren nr 30) heter det nämligen: ". pensionen utgör ersättning för tidigare utförd arbetsprestation. Vare sig pensioneringen helt, endast delvis eller inte alls ordnats försäkringsmässigt, är det alltså fråga om ett försäkringsmässigt betraktelsesätt, som bygger på att pensionen utgör en uppskjuten löneförmån. Det saknar därvid betydelse, huruvida kostnaderna för pensioneringen 'betalas' helt av arbetsgivaren, delvis av arbetsgivaren och delvis av arbetstagaren eller på grund av bestämmelser i tjänste-avtal, reglementen e. d. helt av arbetstagaren." (s. 3)

"Pensionsanspråket framstår enligt numera allmänt rådande uppfattning såsom till sin natur utgörande ett *intjänt anspråk på lön*, som successivt förfaller vid den tidpunkt, då rätten till pension inträder." (s. 4)

Motionen är undertecknad av 10 ledande högerriksdagsmän med partiordföranden Jarl Hjalmarson som första namn. Att motionen framförts i samband med ett förslag om att staten bör offentligt redovisa och förränta sina nuvarande pensionsåtaganden (i motionen värderade till 10 miljarder kronor) gör inte högerpartiets grundinställning mindre intressant.

På löntagarhall finns det knappast någon anledning att gå till höger om högerpartiet och förneka att pensionspengarna är lönepengar och att de hänger samman med en utförd arbetsprestation. Det är glädjande, att högern i sin partimotion till årets riksdag givit besked om sin inställning till en betydelsefull princip. Om det i ena fallet är fråga om staten som arbetsgivare och i det andra fallet bolag eller enskilda personer, ändrar det inte principen att pensionen är en del av löneförmånen.

När nu också högerpartiet förklarar, att pensionspengarna är löntagar-nas pengar, finns det då någon anledning att ställa framtidens löntagare under förmyndare och bara ge dem $1/3$ eller $2/9$ av inflytandet över sina egna pengar?

Sett mot bakgrund av demokratiska och parlamentariska principer borde framtidens löntagare ges rätten och förtroendet att ensamma välja styrelse och bestämma över förvaltningen av sin pensionsfond.

Principiellt finns det ingen anledning till att Arbetsgivareföreningen

skulle tillsätta styrelseledamöter i löntagarnas pensionsfond, vars tillkomst den dessutom intensivt bekämpat. På samma sätt finns det heller inte någon principiell anledning att dagens löntagare skall besluta, att framtidens löntagare i sin pensionsfond ovillkorligen skall ha 3 platser reserverade för statsrepresentanter. Vi vet inte vilken eller vilka politiska maktgrupper som efter nästa val kommer att ha regeringsmakten i sin hand.

Dagens löntagare kan visserligen inte hindra något parti från att i framtiden med hjälp av makten över statsapparaten och lagstiftningen "ta hand om" löntagarnas pensionsfond. Men dagens löntagare är inte nödsakade att nu själva frivilligt sätta sig i minoritet, när det gäller inflytandet över pensionspengarna.

Från ledande socialdemokratiskt håll har under de två gångna pensionsvalen löften ställts, att pensionsfonden inte skall tjäna till en ökad kapitalkoncentration i statens hand. Det löftet har hållits i och med att regeringen föreslår, att statsrepresentanterna skall ha 3 av 9 platser i vardera fondstyrelsen. Det givna löftet skulle emellertid inte svikas utan infrias i ännu högre grad, om fondstyrelserna helt befriades från representanter för statsförvaltningen eller om statsrepresentationen begränsades till högst 1 plats i vardera fondstyrelsen.

På löntagarhåll såväl politiskt som fackligt har man varit beredd att gå mycket långt, när det gäller kompromisser om pensionsfonden, för att därigenom säkerställa att pensionsreformen kunde genomföras. Trots att man i en statlig kommitté (den s. k. Åsbrinkska kommittén), där löntagarna var representerade med 1 plats av 5, enades om en kompromiss kring dåvarande förslag till fondindelning och fondstyrelser och att man på socialdemokratiskt håll, enligt en folktopartistisk riksdagsman, i efterföljande partiförhandlingar var "beredd att göra stora eftergifter", lyckades man inte vinna någon av de andra partiernas stöd för pensionsförslaget. Den utformning, som tjänstepensionen och fondförvaltningen nu fått i regeringsförslaget, hänger alltså inte samman med någon överenskommelse eller kompromiss med något av de andra partierna.

Regeringen har inte känt sig bunden av den statliga kommitténs förslag om fondförvaltning utan nu kraftigt modifierat utformningen av den andra och tredje fondstyrelsen. Tidigare skulle den andra fondstyrelsen omfatta samtliga löntagare med undantag av dem som var i statens och kommunernas tjänst. Den tredje fondstyrelsen skulle endast innefatta arbetsgivare och självständiga yrkesutövare. I det nu framlagda regeringsförslaget förs till den tredje fondstyrelsen också avgifterna från ca 3/4 miljon löntagare, sysselsatta inom företag med upp till 20 anställda. Det betyder, att från andra till tredje fondstyrelsen överförs ett belopp, som torde röra sig om ca 10 000 miljoner kr. Trots att löntagarna i den tredje fondstyrelsen antagligen kommer att svara för de övervägande fondmedlen och de

självständiga yrkesutövarna endast för en mindre del, skall alltså framtidens löntagare endast ha 2/9 av inflytandet i den styrelsen.

Från ledande fackligt håll har man gjort uttalanden som visat, att man varit beredd att kompromissa om fonden för att få igenom pensionen. Trots dessa erbjudanden har man på arbetsgivarhåll och inom högern, folkpartiet och centerpartiet förklarat sig stå kvar vid tidigare positioner. Finns det då någon anledning att överlämna så mycket som 1/3 av inflytandet i fondstyrelserna till en part, som inte ens vill ha pensionsfonden?

Rent principiellt sett finns det ingen egentlig anledning till att arbetsgivarna skall ha något inflytande i pensionsfondens styrelser, eftersom styrelsernas uppgift är att förvalta löntagarpengar, som överförts dit i samband med tidigare utförda arbetsprestationer av löntagarna. Om man för kontaktens skull ändå vill låta arbetsgivarna få någon plats i fondstyrelserna borde det räcka med 1. Det talet motsvarar också vad löntagarna har fått i några av de stora privata försäkringsbolagens styrelser, trots det starka politiska motstånd, som mobiliserades på borgerligt håll, när den frågan var aktuell för några år sedan.

Vi vill ha ekonomisk demokrati i samhället. Nu finns det en betydande ekonomisk makt samlad på det håll, från vilket de borgerliga partierna finansieras. Det är den ekonomiska makten inom industrien, försäkringsväsendet och bankvärlden. Ett så litet antal affärsbanker och försäkringsbolag, som kan räknas på händernas fingrar, behärskar redan nu fonder på sammanlagt omkring 30 000 miljoner kr. Det finns knappast någon anledning att i den ekonomiska demokratiens namn fylla på mera pengar på det hållet. De fonderna kommer säkerligen ändå att växa kraftigt under de närmaste decennierna, om vi får fortsätta en politisk samhällsutveckling som hittills. Den centrala statsförvaltningens ledande personal behärskar, även om det är på ett något annorlunda sätt, direkt och indirekt en stor del av inflytandet i samhällets ekonomiska liv.

Från löntagarsynpunkt sett skulle det inte vara till någon nackdel utan tvärtom till gagn för maktindelningen inom samhället, om den stora fondbildning, som nu skall påbörjas i samband med pensionsreformen, komme att behärskas av en annan grupp i samhället än de två nyssnämnda. Det skulle också stå i bättre överensstämmelse med den fackliga och politiska rörelsens krav på ekonomisk demokrati, om framtidens löntagare nu gavs rätten till det avgörande inflytandet över sina egna pengar.

Om regeringen anser det fördelaktigt från vissa synpunkter att inte ge löntagarna majoritetsställning i samtliga fondstyrelser, borde det vara tillräckligt, att framtidens löntagare blir underrepresenterade i den första fondstyrelsen, den som avser de stats- och kommunalanställda. Vill regeringen av olika skäl frångå riktlinjen från den s. k. Åsbrinkska kommittén om att låta samtliga övriga löntagarpensioner förvaltas i en särskild fond

utan att sammanföras med företagarnas, hantverkarnas och köpmännens egna pensionspengar, borde det kunna ske utan att löntagarna behövde avstå från mer än 1 plats till statsförvaltningens respektive arbetsgivarnas representation i den fondstyrelsen. Det står i bättre överensstämmelse med den fackliga och politiska löntagarrörelsens krav på ökad ekonomisk demokrati i samhället, om likaledes statsförvaltningens och arbetsgivarnas representation i den andra fondstyrelsen begränsades till vardera 1 plats.

Med hänvisning till ovanstående motivering hemställes,

att 4 § i "Förslag till Reglemente angående allmänna pensionsfondens förvaltning" måtte få följande lydelse:

Varje fondstyrelse skall bestå av nio ledamöter, som förordnas av Konungen. Av ledamöterna utses

i första fondstyrelsen *tre* efter förslag av sammanslutningar, som företräda kommunerna och landstingskommunerna, och *tre* efter förslag av rikssammanslutningar av arbetstagare;

i andra fondstyrelsen *en* (Kungl. Maj:ts förslag: 3) efter förslag av rikssammanslutningar av arbetsgivare och *sju* (Kungl. Maj:ts förslag: 3) efter förslag av rikssammanslutningar av arbetstagare; samt

i tredje fondstyrelsen *en* (Kungl. Maj:ts förslag: 2) efter förslag av rikssammanslutningar av arbetsgivare, *fem* (Kungl. Maj:ts förslag: 2) efter förslag av rikssammanslutningar av arbetstagare och *två* efter förslag av sammanslutningar, som företräda personer vilka erlagga avgifter enligt 34 § lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension.

Avgives icke förslag som i första stycket sägs, förordnar Konungen ändå ledamöter som skola utses efter sådant förslag.

För varje ledamot utses i enahanda ordning en suppleant.

Ledamöter och suppleanter skola vara myndiga, här i riket bosatta svenska medborgare.

Stockholm den 20 mars 1959

Hans Hagnell

Einar Henningsson

Rune Johansson

Oscar Franzén

i Norrköping

Gunnar Carlsson

Eric R. Carlsson

Hugo Bengtsson

i Landskrona